

פרשת שופטים

ציאד (ض) - צאד "רפה" או האות ט"א (ظ)
בערבית שאין כדוגמתן בעברית³⁵⁸.

אמנם כאמור אם עשה מבטא דגוש (בדגש קל) במקום מבטא רפה לא משתנית המשמעות, לכן לכאורה אפשר לומר "אחד" בק"ש בדלת לא רפה, אלא שאז אי"א להאריך בה³⁵⁹, והרי אין לומר אֶחָד (או אֶחָדֶה)³⁶⁰, לכן העיצה למי שעדיין לא רכש את המבטא הנכון של הדלת הרפויה שלא יאריך בדלת של "אחד" (אלא רק במחשבה) וגם לא יאריך בחית יותר מדי³⁶¹ אלא רק מעט³⁶² יותר מהאות אלף שלפניה, וכאשר ידע לבטא נכון את הדלת הרפויה, יעשה אלף קצרה כי היא בחטף, וחית מעט ארוכה ממנה³⁶³ ששם הטעם, ודלת רפויה ארוכה יותר, שיעור שיחשוב שהקב"ה יחיד בעולמו ומושל בדי רוחות העולם, ובה מאריכים לו ימיו ושנותיו³⁶⁴.

מבטא הבית, הכף והפה הרפויים נשתמרו אצל רוב העדות.

המבטא הנכון של האותיות אינו קשה, עובדה שהרבה לומדים ומדברים אנגלית וערבית ומרגילים את עצמם לבטא למשל th ו-w ומדוע לא ירגילו את עצמם לבטא ג' רפה, ד' רפה, ת' רפה, ו', צ' וכדו',³⁶⁵ ובפרט תינוקות של בית רבן שילמדו זאת בקלות אם רק נדאג למורה בקי שילמד אותם.³⁶⁶

³⁵⁸ ידוע לי שבעבר המלמדים הקפידו מאוד ללמד לבטא שם אדנות בדלת רפה והיו מעירים למי שהיה עושה הדלת הרפה כמו הצאד הרפה הערבית, והיו עושים על זה חזרות אין ספור. ולי הצעיר לא ברור אם יש צורך להקפיד כ"כ מכיוון שאין את זאת בלשון הקודש ואין לה עם מה להתחלף, ואולי בגלל חומרת שם ה' הקפידו על זה.

³⁵⁹ כפי שנפסק בשו"ע או"ח סי' ס"א ס"ו ע"פ הגמרא בברכות י"ג ע"ב.

³⁶⁰ ב"ח שם ועוד.

³⁶¹ דכל כמה דאמר "אח" בלא דלת לא משתמע מידי ומה בצע בהארכתו. רש"י שם.

³⁶² ובלבד שלא יחטוף החית בשביל אריכת הדלת, ולא ימהר בקריאתה שלא יקראנה בחטף וכו'. רש"י שם.

³⁶³ שו"ע שם ס"ח.

³⁶⁴ מומלץ לעיין בכה"ח סופר שם אות כ"ז מ"ש מילקוט ראובני ובאות ל"א מ"ש מהרב או"ת.

³⁶⁵ ושמעתי מהרה"ג יוסף זליכה שליט"א שתהיה תביעה בשמים על האדם שמחקה את המבטא המזרחי בהצלחה כאשר הוא רוצה לצחוק על הספרדים, שהנה הוא כן יכול לבטא נכון את האותיות כאשר הוא רוצה בכך, אם כן מדוע נמנע מלבטא אותם נכון בתפילה ובק"ש?

³⁶⁶ ושמעתי מיד"ן הרמ"ז שראה שמפאת קדושת לשה"ק מתאמץ היצה"ר ומפריע בכל כוחו שלא נלמד את לשה"ק כראוי.

המבטא הנכון

באותיות הכפולות בג"ד כפ"ת³⁵¹

בניגוד לאיבוד המבטא הנכון של הריש והשין השמאלית³⁵², איבוד המבטא הנכון של הרבה אותיות הוא חדש יחסית ולשמחתנו נשתמר לפחות אצל מקצת קהילות מהם עלינו ללמוד.³⁵³ לאותיות בג"ד כפ"ת ישנם שני מבטאים: אחד רפה (רך), ואחד דגוש (קשה) ושניהם מאותו מוצא אי"כ מי שמבטא תיו רפויה שמבטאה מהלשון, כמו את סמך³⁵⁴ שמבטאה מן השיניים אינו עושה כהוגן, ולכן כשהיה קשה לחלק מן הספרדים לבטא תיו רפה הם בטאו אותה כתיו דגושה ולא כסמך, וגם החילוף של המבטא הרפה עם המבטא הדגוש בדגש קל אינו משנה משמעות לכשעצמו.

מבטא התיו הרפויה דומה לאות ת"א (ث) בערבית והוא כעין הצירוף th האנגלי במילה truth.

הגימל הרפויה מבטאה כמו הריש המצויה אצלנו³⁵⁵ ומוצאה מן החיך כמו הגימל הדגושה. גם בשפות מערביות כשרוצים לשמר מבטא זה משתמשים ב-gh כמו בשם העיר בגדד (Baghdad). הריש המצויה אצלנו אינה מבוטאת כהוגן שצריך לבטאה מן השיניים, וכל כה"ג צריך שמיעה ממומחה והנכתב פה בא רק לעורר את הלבבות.

הדלת הרפויה מבטאה קרוב לאות זין אך כשהלשון יוצאת בין השיניים כמו האות דיאל הערבית (ذ) והוא כעין הצירוף th באנגלית במילים this ו-the³⁵⁶ והוא נשמע ממוצע בין דלת לזין.³⁵⁷ (ואינו כמו האות

³⁵¹ עיין בדברינו בפרשת שמות על הכללים מתי בג"ד כפ"ת רפים ומתי דגושים.

³⁵² עיין במאמר על הפרשה הקודמת.

³⁵³ אם בדור הקודם יכולנו ללמוד מן הזקנים הרי שעתה כמעט ולא נשאר ממנו ללמוד, וכ"ש בדור הבא. לכן חשוב לרכוש את המבטא הנכון כמה שיותר מהר ולהנחילם לבנינו אחרינו.

³⁵⁴ והשיבוש נבע מכך שהתיו הרפה מוצאה הוא בין התיו הדגושה לסמך. כמו שהדלת הרפה מוצאה הוא בין הדלת הדגושה לזין.

³⁵⁵ בדומה לאות עיין (غ) בערבית.

³⁵⁶ והראיה שמי שקשה לו לבטא this וכיוצא עושה זאת עם דלת כאילו כתוב dis, משא"כ במילה truth.

³⁵⁷ מוזכר בשו"ת רב-פעלים ח"ב או"ח סימן כ"ה שמבטאו קרוב לאות זין ושהיו נוהגים בבגדד להקפיד בו בשם אדנות במקום שם הויה. ויש להוסיף גם את מילת אחד דשמע ישראל.